

Aita Adoain agurgariaren mendeurrenra

Bihar, betetzen da A. Esteban Adoain agurgariaren heriotza mendeurrena. Hau delaia; Urraul garaian, oroitapenezko zenbait ospakizun izango dire astean zehar. Bat bere jaioterri den Adoainen eta baita ere haraneko eliz nagusia den Santa Fen. Ospakuntzaren partaide izango dira Nafarroako Foru Diputazioa, AA. Kaputxinoen ordena bera eta Euskalitzaindia.

Esteban Adoaingoaren bataio zena Pedro Franzisko Markuelo Zabalza zen Adoaingo Enekoetxearen sortu zen 1808ko urriaren 11ean. Aita haran berekia Aietzu deritzan herrixkakoa zuen eta ana Adoain bertakoa. Hogeit urte betetzen joan zen fraile. Zazpi naziorat sariatu zen ebangelioa predikatzen eta Espainiar Kaputxino ordena berriatu zuen. Askotan idatziz bere bizitza eta lanetan. Lanik nagusienak A. Ildefonso Ziarrikoko eta Gumerindo Lizarrakoak idatziz dituzte. T. Arbelazak Nafarroako "Temas de cultura popular" deritzan sortan argitaratu zuen liburukoa A. Damaso Inizakoak euskardu zuen (1970ean Iruñan argitaratu zen). Eta aurrean berrian argitaratu da beste biografia mardul bat, *Esteban de Adoain, Lazar Iruriar idatzia*. Lan horietan agertzen zaigu nafrar Kaputxino misiolari honen nortasuna eta, honegatik hain zuzen, aldareartea eraman nahikir dabilta.

Gazterik joana zen Amerika alderdi misiolari eta 1873an itzuli zen Frantzian, 65 urte zituela. Tolosanik Baionara jo zuen eta hemen, haurtzaro euskara berrikusi eta euska-

raz predikatezeari eman zion. Hontarako, Larramendiaren *El imposible vencido* ondo eritzan gramatika erabili zuen, eta lehenago Aita Paulo Lizarrakoak egina eta erabili zen (P. Pablo de Estellí zertizan hau 1758an joio zen eta 1824an hil), gero A. Esteban Adoaingoaren eskuetara pasatuko zena, eta honek bere eskuz 482 hitz gehitu zizkiona.

1966an, Luis Pedro Peña Santiago adiskidearekin elkarlaneari Urraul garaiko etnografía ikertekatza lan bat buru genuen, *Muniñe aldiak* argitaratu zena. Lan nen seigarraren kapitulua haran kontako hizkuntzak buruzko zuen. Orduan, tamalez aipatzen genuen Aita Adoainen sermoiak eskuz idatziek zirela, Ziaurriko biografoak aipatzen zueneko batzuk burubiderik. Gerotik, Pedro M. Zabalza jaunak Erronkaren aurkitu zituen eta *Fuentes Lingüas Vasconas* aldiakarian argitaratu, 1975 eta 1978. Urteetan. Arikuntza zoriontsu honek posturik, kopiatuak nuen hiztegiak bera ere argitaratzen bultzatu ninduan, *Fuentes* deritzan aldiakari berean, 1977, urtean.

A. Adoainen euskarako lan hauetan garantziutsak dira, bai personora berak adinean, ospe handiarekin jabetu ondorean egin zuelako eta batira ere garai horiak euskara hizlizaran zegoen tokiko semeagandikoa direlako.

A. Irigaray (Apat-Echebarne) beraren *Una geografía diacrónica del euskara en Navarra* liburua lekuoa,

1778. urtean Urraul garaia guzian egiten zen euskara. Guk gure lana egitean, 1720. urteko agrietaan aurkitu genuen. Iruñako apezpikuaren agindua, Irurozki eta Jakoistitik herriko eliz-artzitxoan, igandero prestatu euskarak estateko, bertako bitzanleak erdararik konprenitzen ez zutelako. L.L. Bonaparte printzeak berre liguistikako mapa egitean ordenan, Urraul garaia elebitasudunen artean sartu zuen (1863, urtean). Goi parte euskalduna eta behe aldea ez.

Baina, hala ote zen? Bonaparte Urraul garaia heldu ote zen? Nik nere salantzak ditu, baina ez ez esango nuker. Dena dela, mendearen hondarrakaldurra geldu zen Urraul garaian euskara, eta gure mendie honen hasieraren oraindik esagutzen ziren zenbat atzo-agura zahar euskarak minizintzen zirenak. Hauen xehetasunak ematen genituen gure iker-lan hortan, Elkoaz, Irurozki, Ongoz eta Ozkoidi herriekin zenbait pertsona euskaldunen berri emanaz.

Datorren larunbatean, hilaren 11ean A. Esteban Adoaingoaren 172. jaiozturte betetzen da eta egun hori hautatu da Euskalitzaindia bere aldetik egindo dia omenaldirako. Adoaingo Eneko etxearen oroitari bat jarriko da eta ondorendearen haraneko eliz nagusia den Santa Fen zenbait hizkuntza Aita Esteban Adoain zenari buruz eta bertako euskaren berrizal ematez, Biziportu euskalitzainz gainera A. Jose Anzola mintzatuko da misiolari agurgariaren biziitzaz eta lanaren berri emanaz.

Juan SAN MARTIN

Mañana dia 7, se cumple el centenario del fallecimiento del venerable capuchino navarro Esteban de Adoain y, durante la semana, en su memoria se celebrarán diversos actos en el valle de Urraul alto. Concretamente en su pueblo natal de Adoain y en el santuario de Adoain y en el santuario de dicha valle que es Santa Fe. En los actos intervendrán la Diputación Foral de Navarra, la Curia Provincial de la orden capuchina y la Real Academia de la Lengua Vasca - Euskalitzaindia.

Esteban de Adoain, cuyo nombre de pila era Pedro Francisco Marciello Zabalza, nació en la casa Eneko de Adoain. Destacó como evangelizador en siete países y restauró la Orden capuchina en España. Se ha escrito mucho sobre su vida y su obra. Los biógrafos más importantes fueron los padres Ildefonso de Caurier y Gumerindo de Estella, y acaba de salir a la luz otra obra importante debida a la pluma de Lázaro Iriarte, donde se condensa con gran amabilidad la personalidad y la labor emprendedora de este insignie navarro.

El año de 1966, en compañía de Luis Peña Santiago, trabajó en el estudio etnográfico de ese valle tan olvidado, como es, Urraul alto. El trabajo se publicó en *Muniñe*. En él dedicamos un capítulo a la lengua y nos fue incluyendo tratar de Esteban de Adoain en relación al vascuence que se habló en el valle hasta finales del siglo pasado. El mismo padre E. de Adoain habló vasco en su niñez, recuperó y perfeccionó en

lo largo de toda la geografía de dicho valle.

El próximo sábado dia 11, coincidiendo con el 72 aniversario del nacimiento del padre Adoain, la kultzaiztia dedicará un homenaje a su memoria con la colocación de una placa conmemorativa en su casa natal de Adoain y un acto solemne donde intervendrá, además de varios académicos, el vicepresidente P. José Añanin en torno a la vida y obra del homenajeado.

Mendeurren bat

Gabiola, organularia

Igarotako Abuzuan bi jaiotza aipagarri gogoratu ditugu: Iparragirreana, orain 160 urte duela Urretxun 1820an jaioa, eta Bernardo Gabiola, Bizkaiko Bernardo 1880eko Abuztuaren 20an jaioa. Iparragirreko herriolaria datorren urtean goratu dugu, hil zenetik ordunak 100 urte beteko dira eta. Baino Gabiola organularia urion merezi du gure aipamena. Nik dikanik, Donostiarrekin aparteko lotura izan zuen musikoa honi ez zait behar den besteko oroenpik egin. Gipuzkoan, eta egin zaiona Donostiatik kanpo: Errenteriako Musikasten eta Eibarko Jaietako Programa ene adiskide Juan San Martinek idatziz zuena.

Eta merezi du Gabiolak gipuzkoaren ezaguera. Alde batetik bere aita, Domingo Sebastian Gabiola Jainaga (1825-1885), organularia, eibartarra zelako; baina gehien batzen, Bruselan bere musika estudioak Tinel eta Maiilly maisuekin bukatu ondoren (1905) egibidezko biziota Donostian hasi zuelako. Estudioetako garai harten, Joxe Mari Usandizaga eta Jesus Guridi izan ziren bere lagun eta adiskide. Usandik Gabiolak baino urte bete lehenago hartz zuen Europoko bidea Parisera 1901an joaz; 1906.eko bukatu zituen Usandizagak bere ikasketak Parisen. Gabiolak Madrilren egin zituen lehenengo ikasketak eta hiru urte barru (1902-1905)

bete zituen Bruselakoak. 1906.eko biak zeuden Euskalerrian musikari bizi guztirako lotuak.

Garai harkat musikaren giro berri bat sortzen ari zen Donostian. Artzai Onaren Elizan Jose Luis Zapiain lekittiarra organulari hautatua izan zen 1905an. Eta 1906an, Jose Antonio Santesteban hil ondoren, Joseba Oláizola ibarazi zuen Andra Mari Basilikoko organulari kargua. Gabiolaren ogibidea izatez organularizatzen; baina ezegoen orduna modurik Donostian organulari gisan biziak. Nahiz eta gogozko lana izan ez, Gabiola bestek bide bat hartz behar zuen 1907an. Rodoreda matusak Musika Banda utzi zuenean, zuzendarri gabe geratzen zen Gimonek bizkoru zuen Banda hura, eta Bernardo Gabiola bate zuen hustune horri lehiaketa bat ibarazi ondoren, 1907.eko Tanborradaan, San Sebastian egunean agertu zen lehendabizi Gabiola Bandaren gitaritzan. Bost urte luze beteko zituen Gabiolak kargu horretan 1912an Madrideko Konserbatorioan Organu Kadetako ibarazi arte. Bitarrean, donostiarra bihurtu zen gure Gabiola. Eta Donostiarriko musika giroa xurgatu zuen bihotzeraino.

Usandizagarekin ditu Gabiola bere harrenanak sakonenak. 1909an organurako egindako *Variaciones Sinfónicas* eskaintzen dizkio Usandik

berre adiskide gabiolari eta 1910an, donostiarriak Bilbao bere *Mendi Mendian* estrenizatzen duenean, han dago atxikituta Gabiola. Orfeoi Donostiarra ere esagutzen zuen Gabiolaren laguntza eta mirespena: han agertzen zen saioetan Gabiola beste bizkaitar batetik. Bitor Garitanoandariekin nosten. Eta Orfeoia Barcelonara joan zeanean, taldean sartu zen Gabiola eta aldi harkat pare bat organu kontzertu eman zituen Barcelonan.

Musika Bandaren zuzendaritzan arren, eta tankera haren idatziz zuen Gabiolak bere *Ero Aldi* (1907) eta *Errondiarak dantzari* (1908), ez zuen here bihotzko organua ahaztu. Donostiatik joan zen Gabiola Valladolidera (1907) eta Sevillara (1908) organa kontzertuarik ematen, eta Donostian bizi izan zen aildan impramatuak izan ziren zituen organurako *Fuga* (1909) eta *Invocación* (1909), azken hau Frantziako bilduma batean. Gero Madriltek nekezago azaltzen zen Donostian Gabiola, baina organua zen bere bizimodua eta 1928an andra Mariko Cavalle-Col organua berriztu zutenetan, Marcel Dupré eman zuen konzertura etorri zen entzule.

1944an hil zen Bernardo Gabiola Lazkina Madrilren. Gizon apala eta Donostia maite izan zuen gizon eta

musikua. Merez du donostiarren orígen eta omenaldia.

Jose Antonio ARANA MARTIJA

Durante el pasado agosto hemos recordado los nacimientos; el de Iparraguirre nacido hace 160 años, en 1820 en Urretxu, y el de Bernardo Gabiola, nacido el 20 de agosto de 1880 en Berrioz. Aunque en Guipúzcoa solo han recordado al segundo en dos lugares, en Muskaste de Renteria y en el Programa de Fiestas de Eibar por mi amigo Juan San Martín, bien merece ser conocido de los guipuzcoanos porque su padre, el organista Domingo Gabiola, era eibarrés y porque después de realizar sus estudios en Bruselas, comenzó su vida profesional en San Sebastián. Usandizaga, que fue a estudiar a París en 1901, coincidió en el extranjero con Gabiola que fue a Bruselas en 1902 después de cursar estudios en Madrid. Para 1906 ambos estaban en el País Vasco dedicados a la música.

Por aquellas fechas hubo una renovación musical en San Sebastián. José Luis Zapiain ocupó la organización del *Buen Pastor* en 1905 y en 1906, muerto José Antonio Santesteban, ocupó la组织 oficia de Santa María Josefa Olaizola. El camino profesional del organista era cerrado para Gabiola en San Sebastián, pero se le abrió otra posibilidad. La Banda

de Música que había dejado dirección el Maestro Rodoreda y la oportunidad de su dirección primera vez en la Tamborrada de dicho año. A partir de entonces Gabiola se hizo un dominio hasta 1912 en que ganó por unanimidad la Cátedra de Órgano del Conservatorio de Madrid.

Durante estos años mantuvo relaciones estrechas con Víctor Sinfónico que le dedicó sus *Sinfonías* en el extremo de Mondragón. En 1910, Tambores y Batería a los ensayos del Orfeo de Bilbao, al que acompañó en su gira por Barcelona en 1910, dando conciertos de degana. Durante estos años, Banda y para ella compró el *Orfeo* y Errondiarak dantzari no querido órgano transladado a San Sebastián a Valladolid para dar conciertos de órgano. En 1912 dio su *Invocación* para órgano en Madrid. En 1928 se reunió en el Casco Viejo de Santa María, allí estrenó el *Cantico* de Marcel Dupré.

Gabiola falleció en Madrid en 1944. Este hombre y músico que amó a Donostia bien merecía que se le abriera otra posibilidad. La Banda

PSICOLOGIA DE LA AUTORREALIZACION

Antonio Blay

Duración del curso: 2 semanas, del 13 al 24 de octubre, de lunes a viernes.

Horario: De 20,00 a 21,30 horas.

Lugar: Reverendas Madres Reparadoras. C/ Easo (V. Pradera), 20.

Inscripciones e información: C/ Fuenterrabia, 2-2.º D.

Teléfono: 42 91 71 (De 9 a 13 horas).

Antiguos alumnos: Del 27 de octubre al 7 de noviembre.

VENDO PEQUEÑA INDUSTRIA
UBICADA EN GUIPUZCOA
Dedicada a la fabricación de
productos lácteos. Muy apro-
piada para explotación familiar.
Informes tlf. (943) 46 26 45
46 26 46, 45 40 94

AVISO IMPORTANTISIMO

PARA TODOS LOS ESPAÑOLES SIN BACHILLERATO

Sin límite de edad, a partir de los 14 años, ambos sexos. Años de Bachillerato que equivalen y sustituye al Bachiller Elemental (Ingreso, cuatro años de Bachillerato Reválida). Cómódamente desde su domicilio en sus ratos libre. Solo

Domicilio _____ Población _____ Provincia _____

INSTITUTO AMERICANO, Mendivil, 6 - Dpto. (HSS-I) - Madrid 18.